

**IQTISODIY HAMKORLIK TASHKILOTINING MARKAZIY
OSIYO MINTAQASINING IQTISODIY INTEGRATSIYASIDAGI O'RNI**

Umrzoqova Ummu Gulsum Po'latjon qizi

*Xalqaro islom akademiyasi Xalqaro munosabatlar va jahon siyosati
mutaxassisligi magistri*

ummugulsumturdialiyeva98@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Iqtisodiy Hamkorlik Tashkilotining (IHT) Markaziy Osiyo mintaqasining iqtisodiy integratsiyasidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqotda mintaqaviy iqtisodiy integratsiya jarayonlarining tarixiy rivojlanishi, 1994-yildan boshlab Yagona Iqtisodiy Makon (YES) dan Markaziy Osiyo Iqtisodiy Ittifoqi (MOII) gacha bo'lgan bosqichlar ko'rib chiqilgan. Maqolada IHTning tuzilishi, asosiy organlari va faoliyat yo'nalishlari batafsil yoritilgan, jumladan Vazirlar Kengashi va Mintaqaviy rejalashtirish kengashining vazifalari tahlil qilingan. Tadqiqot natijasida tashkilotning yaqin istiqboldagi asosiy vazifalari aniqlangan: imtiyozli savdo protokolini yaratish, Savdo va taraqqiyot bankini tashkil etish, qayta sug'urta kompaniyasi va transport kompaniyalarini barpo etish hamda transport bosh rejasini ishlab chiqish. Maqolada IHTning 300 milliondan ortiq aholi va 7 million kvadrat kilometr maydonga ega bo'lgan hududdagi salohiyati baholangan. Xulosa qismida mintaqaviy iqtisodiy integratsiyada IHTning muhim o'rni ta'kidlanib, Markaziy Osiyo davlatlari uchun iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishga qo'shgan hissasi baholangan.*

Kalit so'zlar: *Markaziy osiyo, Iqtisodiy hamkorlik tashkiloti, Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya, Imtiyozli savdo protokoli, Transport infratuzilmasi, Mintaqaviy hamkorlik.*

Kirish

So'nggi o'ttiz yillikda ko'p tomonlama bitimlar sonining tez sur'atlar bilan o'sishi va global moliyaviy, transport va axborot infratuzilmalarining muhim yaxshilanishi kuzatildi. Bu va boshqa omillar jahon savdosining yuqori sur'atlariga va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimining keskin o'sishiga yordam berdi. Bu omillar o'z navbatida markaziy osiyo mintaqasi davlatlarini mintaqaviy iqtisodiy integratsiyasiga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Davlatlararo ittifoqlar shaklidagi bunday mintaqaviy xavfsizlik makonlari, o'z navbatida, Markaziy Osiyo davlatlarining global iqtisodiy tizimga integratsiyalashuviga yordam beradi.

Markaziy Osiyo davlatlarining iqtisodiy jihatdan integratsiyasi tabiiydir, chunki umumiy tarixiy tajriba, madaniyat, din, turmush tarzi, aholi mentalitetidagi o'xshashlik kabi ko'plab omillar tufayli jarayon yuz beradi. Bunga Markaziy Osiyo davlatlarining milliy va mintaqaviy xavfsizligiga umumiy tahdidlar ham muhim omil bo'lmoqda. Jumladan: IHTlogik muammolar, jumladan, Orol dengizining qurishi, Markaziy Osiyo davlatlarida diniy ekstremizm va terrorizm faolligining kuchayishi, Tojikistondagi ijtimoiy-iqtisodiy keskinliklar, Afg'onistondagi notinchlik va bu davlatning hozirgi paytda siyosiy diniy ekstremizm va terrorizm, narkotrafik va qurol kontrabandasining Osiyoda, balki dunyoda ham eng yirik markazga aylanishi ham sabab bo'lmoqda.

Markaziy Osiyoning yangi mustaqil davlatlari siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy va boshqa sohalarda ko'plab umumiy manfaatlarga ega. Shunday ekan, Markaziy Osiyoda ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy xavfsizlikni ta'minlash uchun zarur bo'lgan mintaqaviy iqtisodiy integratsiya va hamkorlik uning ishtirokchilarining siyosiy ambitsiyalaridan xoli bo'lishi va ham mintaqaviy, ham MDH darajasida integratsiyaning katalizatoriga aylanishi kerak.

Mintaqah davlatlarining iqtisodiy integratsiya jarayoni 1994-yil aprel oyida davlat rahbarlari tashabbusi bilan boshlangan. Bular O‘zbekiston, Qozog‘iston va Qirg‘iziston tomonidan yaratilgan Yagona iqtisodiy makon (YES) edi. Keyinchalik, 17-iyulda 1998-yilda O‘zbekiston Prezidenti Karimovning taklifiga binoan MES Markaziy Osiyo Iqtisodiy Ittifoqiga (OIH) aylantirildi. Tojikiston 1998-yil mart oyida Ittifoqqa a‘zo bo‘ldi. 2001-yil yanvar oyida YIH ishtirokchilari Islom Karimovning O‘IHni OII mamlakatlari forumiga aylantirish taklifini qo‘llab-quvvatladilar. Bu tashkilot vazifasi mintaqada tovarlar, kapital va erkin harakatlanishni ta'minlashdan iborat.

Mintaqada bu kabi tashkilotlar iqtisodiy integratsiya uchun katta ahamiyat kasb etadi shunday tashkilotlardan biri bu iqtisodiy hamkorlik tashkilotidir.

1991-yildan keyingi yangi geosiyosiy voqelik munosabati bilan mintaq mamlakatlari har bir davlatning iqtisodiy salohiyatini rivojlantirish, o‘zaro va jahon bozorida savdo-iqtisodiy aloqalarni yo‘lga qo‘yish, energiya resurslarini taqsimlash va mintaqaviy barqarorlikni ta‘minlash bo‘yicha umumiy iqtisodiy muammolarni birgalikda hal qilishlari zarur edi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun Markaziy Osiyo “beshligi” mamlakatlari 1991-yil 13-dekabrda MDH tarkibiga kirdilar. Biroq MDH doirasidagi integratsiya sur‘atlaridan norozilik kuchayganligi sababli 1994-yilda mintaq davlatlari bir-biri bilan integratsiyalashishga harakat qildilar. Qozog‘iston, O‘zbekiston va Qirg‘iziston o‘rtasida yagona bojxona, valyuta va byudjet siyosatini yaratishni ko‘zda tutuvchi yagona iqtisodiy makon yaratish to‘g‘risida bitim tuzildi, bu esa mamlakatlarning integratsiyalashuv jarayonini jadallashtirishga asos bo‘ldi.

Muhokama va natijalar

Iqtisodiy hamkorlik tashkiloti (IHT) Markaziy, Janubiy va G'arbiy Osiyodan a'zo davlatlarni birlashtiradi. U vazirlar darajasida ishlaydi va asosan savdo integratsiyasini rag'batlantirib, mintaqaviy integratsiyaga e'tibor qaratadi. IHT yetarli moliyaviy resurslarga ega emasligi sababli, u muhim infratuzilma investitsiyalarini qo'llab-quvvatlay olmaydi. Biroq, IHT a'zo davlatlari (Eron, Pokiston va Turkiya) tashkilot dasturini qo'llab-quvvatlash uchun investitsiya faoliyatini birlashtirish mexanizmi sifatida 2005-yilda Savdo va taraqqiyot bankini yaratish tashabbusi bilan chiqishgan. Keyinchalik bu bank o'z faoliyatini 2008-yildan boshlagan.

Shunday bo'lsada bu tashkilotning bir qator muammolari mavjud xususan, Iqtisodiy Hamkorlik Tashkiloti (IHT) hozirgacha ichki, mintaqaviy yoki global iqtisodiyotga katta ta'sir ko'rsata olmagan bo'lsa ham baribir ahamiyatli tashkilot hisoblanadi. IHTga a'zo mamlakatlarda dunyo aholisining 16 foizi istiqomat qiladi, ammo global yalpi ichki mahsulotning atigi 2,5 foizini tashkil qiladi. EKOga a'zo davlatlar o'rtasidagi mintaqalararo savdo ayni paytda ularning umumiy tashqi savdosining sakkiz foizini tashkil qiladi. Aynan shu nuqtai nazardan, iqtisodiy tahlilchilar 2017-yil 1-mart kuni Islomobodda (Pokiston) bo'lib o'tgan 13-IHT sammitini yuqori darajada baholamaganlar. Biroq, geosiyosiy nuqtai nazardan, sammit barcha a'zo davlatlar uchun muhim ahamiyat kasb etgan. Sababi hozirgi global munosabatlar tez sur'atlarda o'zgarayotgan bir paytda bu kabi sammitlar davlatlar o'rtasidagi aloqa o'rnatish vazifasini o'tashi mumkin.

Mintaqa iqtisodini integratsiya qilishda Iqtisodiy hamkorlik tashkilotining qanday o'rin egallashi ushbu tashkilot doirasida a'zo davlatlar tomonidan qabul qilingan shartnomalarda o'z aksini topadi.

Iqtisodiy, texnik va madaniy hamkorlikni rivojlantirish maqsadida tashkil etilgan tashkilot izmir shahrida imzolangan shartnomasi quyidagi maqsadlarni o'z ichiga oladi:

1. Bir-birining bozoriga erkin kirishni ta'minlash orqali a'zo davlatlar o'rtasidagi savdoni kengaytirish;
2. Har bir a'zo davlatda xalq turmush darajasini doimiy ravishda yaxshilash maqsadida barqaror iqtisodiy o'sish sharoitlarini ta'minlash;
3. A'zo davlatlar xalqlarini ijtimoiy va madaniy fikrlash va harakat kanallari orqali bog'laydigan madaniy yaqinlik va ma'naviy aloqalarni mustahkamlash;
4. Jahon savdosining o'sishiga hissa qo'shish va xalqaro forumlarda umumiy yondashuvni ishlab chiqish orqali rivojlanayotgan mamlakatlar uchun noqulay savdo sharoitlariga olib keladigan noqonuniy savdo siyosatini yo'q qilishga intilish.

IHTning asosiy maqsadi erkin savdo hududi emas, balki imtiyozli savdo tizimini yaratishdir. Binobarin, a'zo davlatlarning boshqa majburiyatlari kelishuvga ta'sir qilmaydi. Bundan tashqari, IHT yopiq tizim emas, balki jahon savdosidan ko'proq ulush olishga intiladigan davlatlardan iborat ochiq tizimdir. Aynan shu tamoyilni hisobga olgan holda, a'zo davlatlar o'zlarining shartnoma majburiyatlari asoslarini o'rganib chiqadilar va to'plangan tajriba asosida tegishli vaqtda IHT hududidagi savdo to'siqlarini imkon qadar to'liq qisqartirishni ta'minlash imkoniyatlari ustida ish olib boradilar. Bunda IHTning imtiyozli tarif tizimi doirasida a'zo davlatlar o'z zimmalariga olgan boshqa xalqaro majburiyatlarga ziyon yetkazmagan holda amalga oshirishni ta'minlash ko'zda tutiladi.

Yuqorida belgilangan maqsadlarga erishish uchun IHTning 2ta asosiy organi faoliyat olib boradi: 1) Vazirlar Kengashi, 2) Mintaqaviy rejalashtirish kengashi

Vazirlar Kengashi: Ushbu organ IHTning asosiy qarorlar qabul qiluvchi organidir. Uning tarkibiga a'zo davlatlarning tashqi ishlar vazirlari yoki hukumatlar tomonidan tayinlanishi mumkin bo'lgan vazirlik darajasidagi boshqa vakillar kiradi. Ushbu Kengash a'zo davlatlarda yiliga kamida bir marta rotatsiya yo'li bilan yig'iladi. Vazirlar Kengashi majlisida bo'lmaganda vazifani davom ettirishni ularning o'rinbosarlari amalga oshiradi.

Mintaqaviy rejalashtirish kengashi: Ushbu kengash a'zo davlatlarning rejalashtirish tashkilotlari rahbarlari yoki tegishli organing boshqa vakillaridan iborat bo'ladi. Ushbu kengash yiliga kamida bir marta Tashkilotning Bosh qarorgohida yig'iladi. U Vazirlar Kengashiga tasdiqlash uchun taqdim etiladigan Tashkilot maqsadlarini amalga oshirish bo'yicha harakatlar dasturlarini ko'rib chiqadi va ishlab chiqadi, shuningdek, o'tgan dasturlarni ko'rib chiqadi va erishilgan natijalarni baholaydi.

Iqtisodiy hamkorlik tashkiloti yaqin kelajakda belgilangan maqsadlarga erishish uchun uzoq muddatli rejalar ham ishlab chiqilgan bo'lib, xususan, IHTning uzoq muddatli istiqbollari doirasida 2000-yilgacha va undan keyingi davrda mintaqaviy hamkorlikda erishiladigan asosiy maqsadlarni belgilash. Bu borada ikkita muhim va bir-birini to'ldiruvchi hujjat qabul qilingan. 1993-yil 6-7-fevralda Pokistonning Kvetta shahrida qabul qilingan birinchisi "Kvetta harakat rejasi" deb nomlanadi. Ikkinchi hujjat 1993-yil 5-7-iyul kunlari Turkiyaning Istanbul shahrida bo'lib o'tgan maxsus yig'ilishda qabul qilindi va "IHTning uzoq muddatli istiqboli" yoki "Istanbul deklaratsiyasi" deb nomlanadi (ECO, 1993).

Ushbu hujjatlar mintaqaning inson va tabiiy resurslarini imkon qadar bozorga yo'naltirilgan iqtisodiyot va umumiy manfaatlar tamoyillari asosida safarbar etishning hayotiy zarurligini ta'kidlaydi. Zamonaviy kommunikatsiyalar ko'zda tutilgan maqsadlarga erishish uchun zaruriy shart bo'lganligi sababli, transport va aloqa sohasi kelgusi yillarda IHT kun tartibida birinchi o'rinda turadi. Hujjatlar asr oxiriga kelib IHT hududini avtomobil, temir yo'l va aviakompaniyalar hamda telekommunikatsiya tarmog'i orqali bog'lashini ham ko'zda tutadi.

Ushbu Hujjatlarda ishonchli asosiy ma'lumotlar, iqtisodiy va texnik ko'rsatkichlar va mintaqa miqyosidagi ma'lumotlarni to'plash zarurati qayd etilgan. Bundan tashqari, ular transport va kommunikatsiyalar, savdo, energetika, sanoat, qishloq xo'jaligi, turizm, inson resurslarini rivojlantirish sohalarida yo'riqnomalar ishlab chiqish va IHTning texnik-iqtisodiy asoslash bo'yicha maxsus jamg'armasini tashkil etishni tavsiya qiladi. IHT a'zo davlatlari va organlari tomonidan samarali keyingi harakatlar, shu jumladan ma'lumotlar va texnik-iqtisodiy asoslarni to'plash 1995-yilga qadar yakunlanishi rejalashtirilgan, bu esa asr oxirigacha Reja maqsadlarini amalga oshirish imkonini beradi.¹

Yaqinda jahon iqtisodiyotining tez o'zgaruvchan sharoitlaridan kelib chiqqan holda, IHTning maqsadi va tuzilishini baholash uchun «taniqli shaxslar» guruhi tuzildi.

IHT yaqin istiqbolda qilinishi kerak bo'lgan quyidagi vazifalarni ham bergan:

1) IHT imtiyozli savdo protokolini yaratish:

Savdo mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirishning muhim vositasi bo'lib, IHT ish sxemasining ustuvor yo'nalishi bo'lib qolmoqda. Mintaqalararo tovar

¹ <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-torgovo-ekonomicheskoy-integratsii-v-razvitii-tsentralnoy-azii>

ayirboshlash hajmining pastligi savdoni mintaqaviy bo'lmagan manbalardan mintaqadagi manbalarga yo'naltirish uchun katta imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatadi. Savdoni rag'batlantirish a'zo davlatlar iqtisodiyotida bir-birini to'ldirishni rivojlantirishga yordam beradi va infratuzilmaviy aloqalar va sanoat loyihalarini o'rnatish uchun resurslarni birlashtirishga yo'l ochadi.

Mintaqadagi savdo to'siqlarini bosqichma-bosqich bartaraf etish yo'lidagi birinchi qadam sifatida, kelishilgan tovarlar ro'yxati bo'yicha tariflarni 10 foizga pasaytirishni nazarda tutuvchi Imtiyozli tariflarni belgilash to'g'risidagi protokol a'zo davlatlar tomonidan allaqachon tuzilgan. Ushbu shartnoma dastlab to'rt yillik muddatga tuzilgan, lekin avtomatik ravishda har ikki yilda shuncha muddatga uzaytiriladi. IHTning ta'sischi a'zolari - Eron, Pokiston va Turkiya bu kelishuvni allaqachon ratifikatsiya qilishgan. Biroq protokolni amalga oshirish IHTning boshqa (yangi) a'zolari uni ratifikatsiya qilgandan so'ng boshlanadi.

Oxirgi bosqichlarda tariflarni yanada pasaytirish, shuningdek, kiritilgan tovarlar assortimentini kengaytirish ham ko'zda tutilgan. Savdoni kengaytirish maqsadida transport va kommunikatsiya infratuzilmasini yaxshilash, IHT fuqarolari uchun davlatlar orasida erkin sayohat qilish va IHT Savdo-sanoat palatasi orqali a'zo davlatlarning ishbilarmon hamjamiyatlari o'rtasida o'zaro hamkorlikni kuchaytirish kabi bir qator boshqa chora-tadbirlar amalga oshirish ham belgilangan va amaliyotda ushbu ishlar amalga oshirilmoqda.

2) IHT Savdo va taraqqiyot bankini tashkil etish.

Tashkilotning asosiy maqsadlarini amalga oshirishda bank muhim rol o'ynaydi. Bank a'zo davlatlarda mintaqaviy savdo va sanoat qo'shma korxonalarini rag'batlantirish uchun tijorat va sanoatni moliyalashtirishni ta'minlaydi. Bosh qarorgohi Turkiyaning Istanbul shahrida joylashishi taklif

etilayotgan bank faqat tijorat asosida ishlaydi va xalqaro miqyosda qabul qilingan moliyaviy qoidalar, tartiblar va standartlarga amal qiladi.

Tashkilotning Vazirlar Kengashi 1994-yil fevral oyida Bankning dastlabki nizomini tasdiqlaydi.

3) IHT qayta sug'urta kompaniyasini tashkil etish.

Hozirgi kunda mavjud integratsiyalashgan IHT qayta sug'urta pulini konvertatsiya qilish orqali qayta sug'urta kompaniyasini tashkil etish taklif qilinmoqda.

4) IHT yuk tashish va havo kompaniyasini tashkil etish.

1993-yil 6-7-iyulda Istanbulda bo'lib o'tgan ikkinchi IHT sammitida tomonlar a'zo mamlakatlar o'rtasida tegishli xizmatlarni ta'minlash uchun biri dengiz, ikkinchisi havo transporti uchun ikkita kompaniya tashkil etishga kelishib oladilar. Ushbu shartnoma 1995-yil 14-15-martda Islomobodda bo'lib o'tgan IHT uchinchi sammiti chog'ida ba'zi a'zo davlatlar tomonidan imzolangan.

5) IHT transport bosh rejasini ishlab chiqish.²

Hozirgi kunda transport sohasida iqtisodiy hamkorlik tashkilotiga a'zo barcha davlatlarni avtomobil va temir yo'l aloqalari orqali bog'lash bo'yicha ishlar olib borilmoqda. Tegishli texnik qo'mita hozirda mavjud obyektlarni o'rganib chiqmoqda va IHT avtomobil va temir yo'l tarmog'i va ko'p rejimli transport infratuzilmasidagi qiyinchiliklarni aniqlamoqda va yetishmayotgan avtomobil va temir yo'l aloqalarini tugatish bo'yicha aniq tavsiyalar ishlab chiqmoqda.

IHT davlatlarining telekommunikatsiya rahbarlari ham muntazam ravishda uchrashib kelmoqda. Istanbul-Tehron-Islomobod optik tolali liniyasini tashkil etish hozir ko'rib chiqilayotgan muhim takliflardan biridir.

² [https://www.semanticscholar.org/paper/THE-ECONOMIC-COOPERATION-ORGANISATION-\(ECO\)-A-Short-Ilkin/fd4fd24e2f3d7f22fe5d5af91f6572cc134f5f](https://www.semanticscholar.org/paper/THE-ECONOMIC-COOPERATION-ORGANISATION-(ECO)-A-Short-Ilkin/fd4fd24e2f3d7f22fe5d5af91f6572cc134f5f)

IHTda hozirda 300 milliondan ortiq odamlar yashaydi hamda, uning maydoni 7 million kvadrat kilometrdan oshadi. Mintaqaning katta salohiyatidan foydalanish uchun bir qator boshqa omillar talab qilinadi, xususan: a'zo mamlakatlar darajasida doimiy siyosiy iroda; (b) loyihalarni aniq hamkorlikda shakllantirish va amalga oshirish. Bu vazifalarni amalga oshirish oson emas, lekin global tendensiyalarga samarali mintaqaviy javob va jamoaviy rivojlanish uchun mos modelni yaratish uchun ushbu ikki shart muvaffaqiyatga erishish uchun juda muhimdir, chunki jahon iqtisodiyotining o'zi hozirda qiyin davrni boshdan kechirmoqda. Bu ko'proq qat'iyat, moslashuvchanlik, o'zaro bog'liqlik va hamkorlikni talab qiladigan o'zgarishlar bosqichidir.

Rivojlanayotgan mamlakatlar o'rtasidagi mintaqaviy integratsiya harakatlari so'nggi yillarda sezilarli darajada o'zgardi. Aksariyat yangi tashabbuslar to'liq amalga oshirilmagan bo'lsa-da, ular oldingi sxemalardan uchta asosiy jihatdan farq qiladi:

1) majburiy bo'lmagan loyihaga yo'naltirilgan hamkorlik sxemalari, odatda, erkin savdo hududlari, bojxona ittifoqlari va umumiy bozorlar orqali ichki integratsiyaning oldindan e'lon qilingan jadvallarini almashtirdi.

2) Integratsiya sxemasi a'zolariga o'z sur'atlari bo'yicha liberallashtirish umumiy sektor manfaatlariga ega bo'lgan hamkorlar bilan ikki tomonlama imtiyozlar bo'yicha muzokaralar olib borish va bunday kelishuvlarni kelajakda ishtirok etishi uchun ochiq saqlash uchun a'zolarga ko'proq imkoniyat berildi.

3) Aloqa va transport kabi jismoniy infratuzilma va ta'lim, tadqiqot va texnologiya kabi qo'llab-quvvatlash sohalarida hamkorlik mintaqaviy sanoatlashtirishni rejalashtirish bo'yicha hamkorlik sxemalaridan ustunlik qildi.

IHT kun tartibiga kiritilgan deyarli barcha loyihalar ana shu siljishni aks ettiradi. Biroq, bu o'z-o'zidan muvaffaqiyatli amalga oshirilishini kafolatlamaydi, buning uchun tashkilot a'zolaridan faol harakatchanlik talab etiladi.

Xulosa

Yuqoridagi fikrdan shuni xulosa qilib aytamizki, Iqtisodiy hamkorlik tashkiloti markaziy osiyo mintaqasi davlatlari uchun iqtisodiy integratsiya jarayonida muhim ahamiyatga ega hisoblanadi, chunki ushbu tashkilotda a'zo mamlakatlarning iqtisodini integratsiya qilishga doir muhim hujjatlar va rejalar qabul qilingan bo'lib bu rejalarini amalga oshirish barcha a'zo mamlakatlar iqtisodi uchun ijobiy ta'sir o'tkazadi. Bundan tashqari ushbu tashkilot yaqin, o'rta va markaziy osiyo mintaqalari davlatlarini iqtisodiy jihatdan integratsiya qilishda muhim ahamiyatga ega chunki, bu mintaq xalqlari o'zaro diniy, madaniy jihatdan bir-biri bilan yaqin aloqalarga ega bo'lib, ayniqsa bu markaziy osiyo mintaqasida sezilarli darajada. Bu jihat ham mintaq xalqlarini integratsiyasida katta ta'sir o'tkazadi.

Yuqorida tashkilotning yaqin kelajakda amalga oshirishi rejalashtirilgan maqsad va vazifalari keltirilib o'tilgan bo'lib, bu rejalarini amalga oshirish xususan, yurtimiz uchun ham katta ahamiyatga ega. Mamlakatimiz ushbu tashkilot Ichida belgilangan maqsad va vazifa sari bardavom borar ekan qo'shni mamlakatlar bilan iqtisodiy aloqalarni rivojlantish va mintaq davlatlari o'rtasida iqtisodiy va madaniy aloqalarni rivojlashtish uchun katta hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. Baikushikova, G., & Apsattarova, G. (2022). NEW APPROACHES TO ECONOMIC COOPERATION BETWEEN KAZAKHSTAN AND UZBEKISTAN. *Journal of Central Asian Studies*, 85(1), 38-47.
2. Yusupalieva, D. K. (2020). Development of mutually beneficial cooperation of Uzbekistan within the SCO. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 5(85), 901-903.
3. Катпенова, А. 3. (2024). UZBEKISTAN-CHINA TRADE-ECONOMIC COOPERATION ANALYSIS. *Известия. Серия: Международные отношения и регионоведение*, 57(3).
4. Dadabaev, T. (2019). *Chinese, Japanese, and Korean inroads into central Asia comparative analysis of the economic cooperation roadmaps for Uzbekistan*. Honolulu, HI: East-West Center.
5. Нематуллаева, С. (2023). Economic relations between Uzbekistan and Kazakhstan in the modern era. *Узбекистан–стратегия 2030 с точки зрения молодых ученых: экономика, политика и право*, 1(1), 232-240.
6. Raiser, M., & Dobronogov, A. (2006). *Economic cooperation in the wider Central Asia region* (Vol. 75). World Bank Publications.
7. Linn, J. F., & Pidufala, O. (2008). The experience with regional economic cooperation organizations: Lessons for Central Asia. *Wolfensohn Center for Development Working Paper*, (4).
8. Gulnur, R. (2007). Central Asia: economic cooperation potential. *Central Asia and the Caucasus*, (6 (48)), 136-142.
9. Pomfret, R. (1997). The economic cooperation organization: Current status and future prospects. *Europe-Asia Studies*, 49(4), 657-667.

10. Paramonov, V., Stokov, A., Khoshnazarov, S., Abdurazakov, A., Abdujabborov, A., Nishonboev, K., ... & Ergashev, B. (2006). Regional cooperation in central Asia: A view from Uzbekistan (II). *Problems of Economic Transition*, 49(5), 3-93.